

ธรรมาภิบาลการเมือง

เห็นหัวข้อแล้วอย่าเพิ่งเข้าใจผิดว่าจะเปลี่ยนคอลัมน์นี้ไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง บังเอิญมีประเด็นที่น่าสนใจในแวดวงของผู้ทรงคุณวุฒิที่กำลังร่างรัฐธรรมนูญ และผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในสภาปฏิรูปและเห็นว่ายังมีข้อถกเถียง หรือมีความเห็นแตกต่างและหลากหลาย ประเด็นที่ว่าคือ เรื่องการเว้นวรรค 2 ปีของผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ในคณะต่างๆ ที่เรียกกันว่าแม่น้ำ 5 สาย และเรื่องการกำหนดสัดส่วนสภาพบุรุษและสภาพสตรีที่จะเข้าไปดำรงตำแหน่งในองค์กรต่างๆ

ใ ความเห็นของผมเห็นว่าทั้ง 2 ประเด็นเกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติที่อยู่ในกระบวนการธรรมาภิบาล ธรรมาภิบาลในความหมายของผมหมายถึง การบริหารปกครองบ้านเมืองอย่างมีคุณภาพและมีคุณธรรม จึงขอแสดงความเห็นโดยอาศัยหลักการและแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องของบรรษัทภิบาลที่ดีมาใช้ ซึ่งเชื่อว่าเป็นหลักการที่ประยุกต์ใช้ได้โดยทั่วไปอยู่แล้ว

ประเด็นที่มีผู้เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่อยู่ให้แม่น้ำทั้ง 5 สายหรือบางสายเว้นวรรค 2 ปีโดยให้เหตุผลว่าบุคคลที่ว่่านี้มีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ คือเป็นผู้ร่างกฎเกณฑ์กติกาเองแล้วก็ไปรับตำแหน่งหรือเล่นการเมืองเอง เหมือนเขียนกติกาให้ตนเอง

มีผู้ไม่เห็นด้วยให้ความเห็นว่า ผู้ทรงคุณวุฒิในแม่น้ำทั้ง 5 สายล้วนประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้ และประสบการณ์หลากหลายมาทำหน้าที่ร่างกฎเกณฑ์กติกาเพื่อมาใช้เป็นคัมภีร์ในการบริหารปกครองบ้านเมือง ให้มีคุณภาพและคุณธรรม โดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักและให้เป็นกฎเกณฑ์กติกาที่ปิดจุดอ่อนของกฎเกณฑ์กติกาเดิม

หากสร้างกฎเกณฑ์เว้นวรรคหลังเสร็จสิ้นภารกิจจากแม่น้ำ 5 สาย บุคคลเหล่านี้บางส่วนอาจเต็มใจไปรับใช้ประเทศชาติ อาจเป็นการเปิดโอกาสและทำให้หาคนดีมีฝีมือทำงานให้ประเทศชาติยากขึ้น

การที่ผู้เสนอนำถึงเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ดี แต่ผมเห็นว่าไม่จำเป็นต้องกำหนดเรื่องเว้นวรรคด้วยเหตุผลดังนี้

1. กฎเกณฑ์กติกาคอร์ร่างโดยผู้มีความรู้และประสบการณ์และเป็นเพียงผู้เสนอ ยังมีบุคคลอีกหลายกลุ่มและหลายขั้นตอนพิจารณาเห็นชอบกฎเกณฑ์กติกาคอร์ที่ร่างเสนอ หมุดหน้าที่แล้วกลุ่มคนเหล่านี้ต่างก็แยกย้ายไปทำหน้าที่ของตนเองต่อไป การจะไปรับตำแหน่งที่ได้ในอนาคต ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์กติกาคอร์เฉพาะของแต่ละองค์กร ซึ่งบางตำแหน่งหน้าที่อาจจะพิจารณาโดยคนนับล้าน เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

2. โดยทั่วไป ความขัดแย้งทางผลประโยชน์เกิดขึ้นจากการที่ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือรายการที่จะดำเนินการ ผู้มีส่วนได้เสียเหล่านี้ในตลาดทุนเรียกว่าผู้เกี่ยวข้อง การมีผู้เกี่ยวข้องทำให้มีโอกาสเกิดความขัดแย้งทางผลประโยชน์ แต่ไม่ได้หมายความว่าถึงองค์กรนั้นจะเสียประโยชน์ เพราะมีผู้เกี่ยวข้องเสมอ ผู้เกี่ยวข้องอาจทำประโยชน์ให้องค์กรก็ได้ ซึ่งมีตัวอย่างมากมายในตลาดทุน เช่น ผู้ถือหุ้นใหญ่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ชายที่ดินให้บริษัทจดทะเบียนเพื่อสร้างโรงงานขยายกิจการในราคาต่ำกว่าราคาตลาด กฎเกณฑ์ในตลาดทุนจึงให้ทำรายการเกี่ยวข้องได้ แต่มีกฎเกณฑ์กติกาคอร์ที่ต้องปฏิบัติตามที่ทางการกำหนด เพื่อความโปร่งใสและเป็นธรรมกับทุกฝ่ายเป็นหลัก

3. ผู้เกี่ยวข้องอาจสร้างความขัดแย้งทางผลประโยชน์ เพราะอาจเป็นผู้มีอำนาจและใช้อำนาจหน้าที่หาประโยชน์ให้ตนเอง แต่เป็นเพียงการสันนิษฐาน ซึ่งอาจจะไม่เกิดก็ได้ การพิจารณาจึงควรมองถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์หลักของกิจกรรม หรือของกฎเกณฑ์กติกาคอร์ที่จะกำหนด ผมเห็นด้วยที่ควรหยิบยกประเด็นนี้ขึ้นมาไตร่ตรอง แต่ต้องคำนึงถึงผลเสียจากกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดขึ้น อาจมีทางเลือกอื่นที่สามารถแก้ปัญหาในประเด็นนี้ได้

ในโลกของผู้เชี่ยวชาญด้านบรรษัทภิบาล บ่อยครั้งที่ใช้ข้อสันนิษฐานซึ่งอาจจะเกิดกับกรณีของบริษัทเดียวแล้วพยายามสร้างกฎเกณฑ์กติกาคอร์ให้ทุกบริษัทปฏิบัติเพื่อเป็นการป้องกัน ทำให้เป็นภาระค่าใช้จ่าย สิ้นเปลืองเวลา บางครั้งทำให้การบริหารจัดการขาดประสิทธิภาพ ถึงกับทำให้เกิดการล้มเหลวก็มี

ตัวอย่างเช่น คณะกรรมการบริษัทบางแห่งยึดหลักการของบรรษัทภิบาลที่ดีว่าคณะกรรมการบริษัทมีหน้าที่กำกับดูแลฝ่ายบริหาร ไม่มีหน้าที่บริหารจัดการ จึงไม่กำหนดกระบวนการติดตามดูแลผลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารให้ใกล้ชิดและรัดกุม ไม่ให้คำแนะนำแม้ผลการดำเนินงานสื่อว่ามีปัญหา เพราะถือว่าผิดหลักการหรือเป็นการล่วงล้ำกึ่งๆ ที่เป็นการรับผิดชอบตามกฎหมาย ปล่อยให้ฝ่ายบริหารละเลยจนจะล้มละลาย แล้วค่อยเข้าไปแก้ปัญหาซึ่งสายเกินไป

หรือมีบางบริษัทที่มีการแต่งตั้งบัญชีสร้างกำไรเทียม สร้างราคาหุ้น หรือผู้บริหารผู้ถือหุ้นใหญ่ทุจริตคดโกงบริษัทและผู้ถือหุ้น ซึ่งกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นเพียง 1-2 บริษัท ทางกรรงหรือสันนิษฐานว่ากฎเกณฑ์หย่อนยานเกินไป จึงออกกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาให้ปฏิบัติมากมาย จนกลายเป็นภาระผู้ปฏิบัติ เช่น ต้องเปิดเผยข้อมูลเพิ่มมากขึ้น ต้องเพิ่มกรรมการอิสระต่างๆ ที่บริษัทที่เหลือเกือบทั้งหมดไม่ได้มีปัญหาอะไร เพื่อความอยู่รอดของสังคมส่วนรวม ก็ต้องยอมรับว่า นี่คือต้นทุนของคนที่เกิดขึ้นจากคนเลวของสังคม

เรื่องเกี่ยวกับสัดส่วนสภาพสตรี ต้องยอมรับว่ากระแสเรื่องสิทธิมนุษยชนมาแรงในระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมา ความจริงผมยังเห็นว่าไม่น่าเป็นประเด็นที่ต้องเรียกร้อง ในอดีตสภาพบุรุษเป็นช้างเท้าหน้าต้องออกทำมาหากิน สภาพสตรีเป็นแม่บ้าน ตำแหน่งหน้าที่การงานจึงมีแต่ผู้ชายเป็นส่วนใหญ่ สภาพแวดล้อมชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป สภาพสตรีต้องทำงานนอกบ้านช่วยกันหาเลี้ยงชีพที่ผ่านมาพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า สภาพสตรีมีความสามารถและความเป็นผู้นำไม่แพ้สภาพบุรุษ จำนวนผู้นำและผู้บริหารระดับสูงที่เป็นสภาพสตรีมีเพิ่มขึ้นทุกปี และยังมีแนวโน้มเพิ่มในอัตราที่สูงขึ้นจนผมคาดคะเนว่าอนาคตจะมีนายผู้หญิงมากกว่านายผู้ชาย สถิติที่ผ่านมาและแนวโน้มในอนาคตชี้ให้เห็นว่า ที่ผ่านมามีแนวโน้มจะมีนโยบายกีดกันจากองค์กรทั้งหลายในอดีต

การเรียกร้องให้นำประเด็นสิทธิสตรีมาพิจารณาเป็นเรื่องดี แต่ไม่ควรกำหนดสัดส่วนตายตัว ที่สำคัญควรกำหนดนโยบายหรือกฎเกณฑ์กติกาคอร์ที่ไม่กีดกันและอาจรวมการส่งเสริมสภาพสตรีที่มีความรู้ ความสามารถที่สอดคล้องกับคุณสมบัติที่กำหนด

ความจริงแล้วองค์กรต่างๆ ที่มีมาตรฐานทั้งในไทยและต่างประเทศมีการกำหนดเรื่องการไม่กีดกันและส่งเสริมสิทธิสภาพสตรีในจริยธรรมทางธุรกิจ หรือขององค์กรมาเป็นหลายสิบปีแล้ว ดูจากแนวโน้มแล้ว หลายๆ องค์กรหรือหน่วยงานน่าจะมีส่วนผู้นำองค์กรเป็นสภาพสตรีมากกว่าสภาพบุรุษ การกำหนดสัดส่วนอาจมีข้อเสียไปจำกัดตัวเองหรือสร้างข้อจำกัดให้กับองค์กรโลกโดยไม่จำเป็น

ประเทศต่างๆ ในอาเซียน (ASEAN) มีการผลักดันให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ กำหนดให้มีกรรมการบริษัทอย่างน้อย 1 คนเป็นสภาพสตรี ซึ่งบริษัทส่วนใหญ่มีกรรมการสภาพสตรีอยู่แล้ว การกำหนดจึงเป็นเพียงกระบวนการที่แสดงว่ามีการเปิดโอกาสและส่งเสริมต่างๆ ที่ในจรรยาบรรณธุรกิจก็กำหนดนโยบายเปิดกว้างอยู่แล้ว การกำหนดจึงเป็นเพียงรูปแบบ (form) ไม่เกิดประโยชน์อะไรเพิ่มเติม กลับเป็นภาระต้องเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติม บางบริษัทอาจมีปัญหาในการหาสภาพสตรีที่ต้องมีคุณสมบัติสอดคล้องกับโครงสร้างคณะกรรมการบริษัทมาเพิ่มเติม เลยกลายเป็นเสียมากกว่าได้ M&W